

Proloog

De dijk was niet meer dan een lange donkere schaduw achter de mistflarden die in het eerste, vale ochtendlicht boven de grijze vlakke van de zee hingen. De geur van slik en rottend wier, die het afgaand tij verried, werd gedempt door de vochtige, alles doordringende kou.

Een paar meeuwen vlogen krijsend op van de voet van de dijk, opgeschrikt door de contouren van een menselijke gedaante die zich langs de helling naar het slik liet afglijden.

De man, dik ingepakt, maar zonder waadlaarzen om zijn benen te beschermen tegen het water, werkte zich moeizaam door het zuigende slik, zich bij elke stap afzettend met een lange tak. Na een pas of veertig hield hij halt en draaide zich om, de verlaten dijk afspeurend. Hij plantte de stok diep in het slik, strekte zijn armen zijwaarts en sloeg ze een paar keer hard met krachtige, horizontale slagen tegen zijn bovenlijf.

Had hij zich tot dan toe in een loodrechte lijn van de dijk verwijderd, toen hij zijn tocht voortzette volgde hij een ogenschijnlijk lukraak uitgezette koers, zo vol bochten en kronkels dat het soms leek alsof hij wilde terugkeren. Nergens kwam het water hoger dan zijn dijen. Het kon niet anders of hij beschikte in zijn geheugen over een nauwkeurige kaart van de ondiepten, de stroomgaten en de zand- en modderbanken, verborgen onder het zwartgrijze wateroppervlak. Drie kwartier lang ploeterde hij voort tot hij een plek bereikte waar het water bij elke stap een handbreedte steeg. Hij bleef staan en keek om zich heen. Meer dan een paar honderd meter bedroeg het zicht niet. In volstreekte een-

zaamheid stond hij daar, middelpunt van een leeg en verlaten universum.

Het water in het stroomgat trok aan zijn benen, maar niet hard, het zou niet lang meer duren eer het tij zou wisselen. Hij tuurde over het water, in de richting van waar de stroom vandaan kwam. Af en toe sloeg hij zijn armen tegen zijn bovenlijf. Bijna een halfuur bleef hij staan, totdat hij voelde dat het water elke kracht verloren had. Het was wat lichter nu, maar niet veel, omdat de mistbanken dichter waren geworden en zich aaneensloten tot een dikke deken.

Met grote moeite trok hij zijn voeten los uit de bodem. Tot boven zijn enkels had de bodem ze opgezogen en zijn spieren waren stram geworden door de kou. Drie, vier stappen deed hij, maar hij bleef staan toen hij iets langs zijn benen voelde glijden. Door het zwarte wateroppervlak heen lichtte iets op, als de inversie van een schaduw. Hij duwde zijn stok in de bodem, boog zich voorover en greep met beide handen in het koude water.

Vol afgrijzen liet hij meteen weer los wat hij boven had gehaald. Hij hapte naar adem, vermande zich en greep de benen van het halfvergane, door meeuwen, vissen en krabben aangevreten lijk. Hij trok het achter zich aan naar de rand van de geul. Het water had nu zijn laagste stand bereikt en tussen deze en een volgende geul was de bodem bijna drooggevallen. Voorzichtig draaide hij het lichaam op de rug. De kop had geen gelaat meer. De ogen waren uit de kassen gevreten en waar mond en neus waren geweest, gaapte een groot gat. Omdat hij het lijk aan de benen de modderbank op had gesleept was de kleding rond het bovenlijf – hemd en overhemd en daaroverheen nog een jasje – tot een dikke rol opgestroopt. Een krab die zich in een gat in de buik had genesteld maakte zich schielijk in dwarsgang uit de voeten. Hij trok de kleding zo goed en zo kwaad als dat ging met zijn verstijfde handen recht en zag toen de in plastic gewikkelde koker, die de man – dat het een man was geweest, daaraan hoefde hij niet te twijfelen: het ontklede onderlijf toonde restanten van mannelijke geslachtsdelen – aan een riempje rond zijn hals droeg. Hij rukte aan het leren riempje, maar in plaats van te knappen sneed het dwars door de huid, door het halfver-

gane vlees en tussen twee nekwervels door ook door de zenuwbanen van het merg. Het van de romp gescheiden hoofd rolde naar de rand van de geul.

Hij spoelde het intact gebleven riempje af in het water van de geul en hing de koker om zijn hals. Hij woelde door de zakken van het jasje, maar vond verder niks. Even leek hij besluiteloos. Toen pakte hij het hoofd aan de haren op, waadde naar zijn stok, die nog in de geul stond, en liet het over het uiteinde zakken. Het onthoofde lijk trok hij naar het midden van de geul en gaf het prijs aan de stroom, die alweer duidelijk voelbaar was geworden, zij het nu in omgekeerde richting.

Hij verliet de plek via de drooggevallen modderbank, zonder zijn stok, maar toch aanmerkelijk makkelijker vooruitkomend dan op de heenweg. Na zo'n honderd passen draaide hij zich om. Vaag zag hij de stok door de nevelflarden. Op de kop was een meeuw neergestreken die met driftige bewegingen zijn snavel in de vleesrestanten dreef.

Hij haalde zijn schouders op, draaide zich om en verdween in de mist.

Demosthenes in neogotische romantiek

De oude classicus betrad als eerste de Statenzaal. Zijn licht wankelende stap verried de oude klare die hij vandaag, zoals bijna elke dag, bij wijze van avondmaal had geconsumeerd. Zijn morsige, verkreukelde grijze pak stak vaal af bij de stemmige groene, bordeauxrode en bruine tinten van de stoffering, de lambrieringen en het plafond van de zaal, die het licht beheersten. Steun zoekend op de leuning van een van de zetels voor de Statenleden keek hij omhoog en liet zijn blik gaan langs de wanden van de zaal, die behangen waren met gobelins. Ze vormden een soort stripverhaal van scènes uit een even trots als verzonnen Fries verleden.

‘Volksgeistromantiek in een jas van neogotiek, kan het platter en smakelozer?’ Hij zei het tegen de lege zaal, of tegen zichzelf, maar niet tegen mij, want hij had mij nog niet opgemerkt.

Ik liep naar hem toe, groette hem eerbiedig en zei dat ik blij was dat ook hij was uitgenodigd.

Het duurde even eer hij zijn waterige ogen op mijn verschijning had scherp gesteld.

‘Uitgenodigd? Ik ben helemaal niet uitgenodigd. Ik heb mijzelf uitgenodigd, want als er iets van deze staat terecht moet komen, waar ik trouwens nog een hard hoofd in heb, dan zullen daar ten minste enkele wijsheden van een Friese dichter en heel wat meer van de Ouden aan te pas moeten komen. Van de klik die zich hier straks verzamelt moeten we het niet hebben, ben ik bang. Waar denkt u dat ik maar het beste kan gaan zitten? Is de

commissaris van de Koning al verjaagd, of gaan we dat straks pas doen? Ik denk dat ik voor de zekerheid alvast mijn stoel maar neem.'

Hij nam mijn arm en wees in de richting van de ruim bemeten commissariszetel. Beiden zagen we tegelijkertijd dat de staatsie-foto met het konterfeitsel van het koninklijke waterhoofd nog aan de wand hing, recht boven de zetel van de commissaris.

'Als u me even naar zijn stoel begeleidt, kunt u daarna meteen ook die monarch verwijderen. Die hoort hier niet. Niet meer, goddank. Weg ermee.'

Ik hielp Sybesma in de commissariszetel, greep een van de voor de gedeputeerden bestemde stoelen, klom op de zitting en rukte het portret van de wand. Het was veel zwaarder dan ik had verwacht en ik ben onhandiger dan ik denk. Het portret viel uit mijn handen en de glasplaat die de foto beschermde viel in scherven uiteen op de vloer, onder de goedkeurende blik van de dichter-classicus.

'Mooi zo, scheur dat portret maar uit de lijst, dan heb ik wat om op te schrijven. Op de achterkant natuurlijk. Geen betere plek om een idee voor een democratische staatsordening op te noteren dan het achterwerk van een koning, nietwaar?'

'Sybesma, wat doet u hier?'

Die vraag hoorde ik in de minuten die volgden vele malen, bijna even vaak als er weer, allemaal de Friese zaak toegedaan, een groepje Friese burgemeesters, Statenleden, raadsleden, door het ancien régime en zelfbenoemde autoriteiten en gezagsdragers binnenkwamen. Tritsen notabelen, die net als Sybesma allemaal makkelijk de Friese Statenzaal hadden weten te betreden, dankzij de verwarring waarin de bodes verkeerden. Wisten zij veel wie onder deze nieuwe omstandigheden over de daarvoor noodzakelijke accreditaties beschikten, laat staan wie er nadrukkelijk niet welkom waren? Heel even werd ik aangestoken door trots, trots op de bekendheid die een Fries

dichter mocht genieten onder de Friezen, maar toen beseftte ik dat hij tientallen van deze notabelen, goed opgeleid als de meesten waren, gedurende zijn lange loopbaan als gymnasi-umleraar klassieke talen in de klas moest hebben gehad.

Al snel liep de zaal vol, zo vol dat er zelfs geen plaats meer was in de gangpaden tussen en langs de zetels. Ik wees naar boven, naar de publieke tribune, want daar was nog ruimte. Ergernis viel af te lezen van de gelaten van sommigen die weliswaar de gebaren van de bodes volgden en de trap beklommen naar de tribune, maar die plaats ver beneden hun waardigheid achtten.

Er was nog volop beweging, toen midden in de zaal een vrouw opstond, die met een geroutineerd gebaar wat knoppen indrukte om de microfoon op de tafel voor haar te activeren. ‘Sybesma, zit u voor?’ riep ze. ‘U zit weliswaar op de voorzittersstoel, maar zou u dat niet liever aan een ander overlaten? U staat helemaal niet op de lijst! Ik denk dat deze vergadering uit haar midden een voorzitter behoort te kiezen. De vergadering van genodigden bedoel ik. Niet dat ik u wil weggagen, hoor.’

Ik schoot Sybesma te hulp, liet hem zien hoe hij zijn microfoon moest inschakelen en boog het ding naar hem toe. Met de kom van zijn hand begon hij erop te slaan, doffe dreunen producerend die de zaal tot stilte en aandacht maanden. Toen hij het gewenste effect had bereikt, schoof hij zijn troon naar achteren, stond op en schraapte langdurig en luidruchtig zijn keel.

‘Ik ben Sybe Sybesma, maar de meesten hier kennen mij denklijk wel. Deze bijeenkomst is een bijeenkomst van oprechte Friezen, en elke oprechte Fries behoort hier toegang te hebben. Naar elke oprechte Fries behoort hier te worden geluisterd. Ik ben een oprechte Fries.’

Sybesma keek de zaal rond. Zijn blik dwong kennelijk respect af. Voelden velen zich weer even terug in de schoolbanken en ke-

ken ze daarom met ontzag naar hem op? Hoe het ook zij, niemand waagde het een opmerking, laat staan een tegenwerping te maken.

‘Waren wij gisteren nog een buitenprovincie van Nederland, door het Haagse gezag op zijn best genegeerd, maar vaker geminacht, thans zijn we een zelfstandige staat. Een kleine staat, maar toch: een staat. Een republiek. De Vrije Friese Republiek. Ik zeg het nog een keer, al was het maar om mezelf ervan te overtuigen dat ik niet droom: de Vrije Friese Republiek.’

Al na de eerste keer dat hij dat zei, waren mensen opgestaan en gaan klappen. Na de tweede keer dat hij, met stentorstem nu, die woorden uitsprak, barstte de zaal uit in applaus en gejuich, dat minutenlang aanhield. Toen het hem lang genoeg had geduurd, klopte Sybesma opnieuw op de microfoon, zo hard dat de luidsprekers krakend begonnen te protesteren.

‘Maar...’

Sybesma zweeg na zijn ‘maar’. Iedereen zweeg.

‘De Vrije Friese Republiek is ons in de schoot geworpen. In 1830 scheidden de Belgen zich af van Nederland, bevlogen geraakt door een opera. Wij... onze afscheiding is ingeluid door een golf van voetbalgekte. Niemand van u, hier in deze zaal aanwezig, heeft ooit serieus aangestuurd op afscheiding. U allen behoort tot een bestuurlijke elite en iedereen hier heeft zijn, of haar – er waren meer vrouwen in de zaal, maar Sybesma wierp alleen de vrouw die eerder zijn toe-eigening van de commissariszetel had betwist een strenge blik toe – positie te danken aan een benoeming onder Haagse wetten en Haagse meesters. Die wetten en die meesters zijn thans van nul en generlei betekenis meer. Vandaag wordt de basis voor een nieuwe wet gelegd. Een Friese wet. Dat zal de wet zijn van de vrije Friese republiek, of het is geen Friese wet.’

Sybesma pauzeerde even om zijn woorden te laten bezinken. Langzaam verhief hij zijn linkerarm en wees op een gobelin waarop in beestenvellen gehulde, krachtige manspersonen met

woeste baarden stonden afgebeeld, staande voor een koninklijke troon.

‘Kijk daar!’

Iedereen volgde de denkbeeldige lijn die ontsproot aan zijn wijsvinger, hoewel veel aanwezigen ook zonder te kijken al wisten waar hij naar wees. Tijdens de vele uren die ze in deze vergaderzaal hadden doorgebracht, hadden ze elke decoratie meermalen aandachtig bestudeerd, al was het maar om verveling te verdrijven.

‘Wij Friezen knielen niet voor koningen en keizers, laat staan voor hun vazallen. God laat ik erbuiten. Wie, Fries of niet Fries, voor Hem wil knielen, die gaat zijn gang maar. Wij maken een wet, een Friese wet. Een wet van alle Friezen en allen die zich in de Vrije Friese Republiek gevestigd weten. Op voet van gelijkheid. De Vrije Friese Republiek is een staat van gelijken, of zal geen staat zijn die die naam mag verdienen. Het recht zal niet alleen een recht vóór allen zijn, maar ook een recht ván allen!’

Iemand had een raam geopend, kans gezien een luidspreker van de wand te halen en hield die, naar buiten gericht, in het open kozijn. De menigte die zich buiten kennelijk had verzameld, had Sybesma’s laatste zinnen kunnen horen en barstte uit in gejuich en applaus. De zaal aarzelde, maar kon niet anders dan meedoen.

Sybesma haalde een grauwe, vuile zakdoek uit zijn broekzak, wiste zich het zweet van zijn kop, die bijna even grijs was als de zakdoek, en zeeg ineem op zijn zetel.

‘Meneer Sybesma, u doet het fantastisch,’ riep ik in zijn oor, ‘volhouden!’

‘Begrijp jij goed wat ik zeg? Ik geloof het wel. Ik hoop het wel. Jij bent vanaf nu mijn secretaris. Pas op, want het is een kaste van opportunistische linkmiegels die hier verzameld is.’

Minutenlang hield het gejuich en geapplaudisseer aan. Lang genoeg voor Sybesma om een rest van energie uit zijn oude lijf

te kunnen persen. Hij stond weer op, spreidde met een keizerlijk gebaar zijn armen en maande tot stilte.

‘Die wet, die is er nog niet. Die moeten we maken. Daar zijn leiding voor nodig en leiderschap. Niemand mag daarvan voorshands worden uitgesloten. Zelfs niet zij, dat wil zeggen u, die gezag uitoefenden, verkregen van de Haagse macht. Ik stel voor dat er een constituerende vergadering wordt ingesteld die met een ontwerp voor die wet gaat komen. Die vergadering zal morgen voor het eerst bijeenkomen in het gebouw van de Friese Academie, het Solonhuis, allen welbekend. Morgen om twaalf uur. De eerste vergadering zal worden voorgezeten door...’

‘Sybe Sybesma, natuurlijk,’ riep ik. Mijn uitroep veroorzaakte zoveel gejuich buiten, dat de zaal er zichtbaar door overdonderd raakte. Toen het gejuich overging in een massaal gescandeerd ‘Sy-be, Sy-be, Sy-bes-ma’, durfde niemand in de zaal het in zijn hoofd te halen bedenkingen te uiten tegen Sybesma’s voorstel en zijn kandidatuur.

‘Goed gedaan, jongen,’ zei hij tegen me toen het gebulder eindelijk tot bedaren was gekomen.

Zonder op te staan greep hij de microfoon, boog die naar zich toe en riep met luide stem: ‘Deze vergadering is gesloten.’

Die laatste mededeling ontlokte gemor en protest aan de zaal. Enkele aanwezigen drongen naar voren en verdrongen zich voor de interruptiemicrofoon. Dat was zinloos, want ik had die uitgeschakeld. Iemand greep de microfoon die Sybesma ten dienste had gestaan, boog het ding tot bijna knappens toe naar beneden en riep: ‘Dat gaat zo niet. We moeten regels vaststellen voor de samenstelling van die constituerende vergadering, anders kan iedereen een plek claimen. Dat wordt chaos! Ik stel voor dat iedereen blijft zitten en dat we dat nu aan de orde gaan stel...’

De rest van zijn woorden ging verloren in aanzwellend geraas en plotseling toenemend gedrang: de massa die zich buiten had verzameld drong de zaal binnen. Na Sybesma’s aankondiging

dat deze vergadering was gesloten hadden de bodes kennelijk direct de deuren geopend.

‘Kom mee,’ zei Sybesma tegen me, me stevig bij een arm pakkend, ‘we gaan een borrel drinken en bedenken hoe we dit morgen zullen aanpakken. Wat denk je, zou Het Plechtanker ons nog schenken?’

Zonder acht te slaan op schouderklopjes, begroetingen en andere pogingen tot persoonlijk contact, drong hij naar de uitgang. Nog steeds stroomden mensen het gebouw binnen, zo gehaast dat ze de man die ze zojuist nog hadden toegejuicht, in het geheel niet opmerkten. Een paar minuten later zaten we in de gelagkamer van hotel-café Het Plechtanker, dat inderdaad nog schonk en bereid was voor Sybesma een kamer voor de nacht in orde te brengen. Maar voor slapen was het Sybesma nog veel te vroeg.

‘Laat de fles maar hier,’ zei hij tegen de ober, een reusachtige kerel, die een kelkje voor hem neerzette en het zo ver volschonk dat de meniscus boven de rand stond. De ober knikte, mompelde iets over de rekening, die hij zou samenvoegen met die voor de kamer, en liet de fles op de tafel staan.

‘Een mooie borrel, trouwens, die ik eerst zal moeten decapiteren, vooraleer ik het glas kan heffen,’ zei Sybesma tegen niemand in het bijzonder en misschien vooral tegen de kelk. Hij boog zich voorover, zette zijn weke lippen tegen het glas en slurpte luidruchtig. Even liet hij de goudgele jenever in zijn mond rondwervelen, waarna hij slikte en zich genietend liet terugvallen in zijn stoel. Ik nam een slok van het grote glas bier dat de ober mij gebracht had.

‘Zo, jonge vriend, hoe heb ik het ervan afgebracht daar in die Statenzaal?’

‘Fantastisch,’ zei ik.

‘Mooi zo, ik ben er zelf ook tamelijk tevreden over, durf ik wel te zeggen. Een toespraak, het waard om vastgelegd te wor-

den voor het nageslacht. Vooral omdat de meesten daar, zo niet allen, graag iets anders en een ander hadden willen horen. Reken maar dat ze nu al koortsachtig plannetjes aan het bera- men zijn om het heft weer terug in handen te krijgen. En hou er ook rekening mee dat ze daar goed in zijn, het is immers hun vak.'

'Maar ze zijn ook verdeeld. Ik bedoel, ze verkeren in een on- derlinge concurrentiepositie, in een situatie bovendien die ze niet kennen, namelijk die van een politiek machtsvacuüm. Dat zal het er niet makkelijker op maken voor ze,' zei ik.

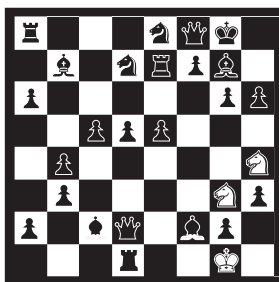
Sybesma leegde zijn kelk, wierp met ogen die waren gaan schitteren een blik op mij en schonk zichzelf nog eens in.

'Aha, ik heb een Machiavelli aan mijn zijde gekregen! Goed gezien. Zij zijn de slangen in de slangenkuil. De grootste en de slimste weliswaar, die al menig andere hebben verslonden, maar genoodzaakt permanent de andere slangen in hun kuil in de gaten te houden. Wij daarentegen zijn geen slangen en be- vinden ons ook niet in die kuil. Nog niet, althans. Wat wij moe- ten doen is een deksel over de kuil schuiven en dat stevig op zijn plaats houden, net zolang tot ze elkaar hebben opgevreten. Maar, beste Niccolò, van het Divide et impera gebruiken we al- leen het eerste lid. Het is niet onze bedoeling te heersen. Wat wij willen is een staat van ons allen, voor ons allen en door ons allen. Een staat van, voor en door alle Friese burgers. En niet van een aristocratie van bestuurders, adellijk of niet. En daarom moet jij nu een paar mensen van de pers gaan bellen en ze opdragen hier met enige spoed te verschijnen. Binnen een halfuur, voordat Ko- ning Alcohol zich op zijn, dat wil zeggen, mijn troon heeft ge- hesen.'

Sybesma diepte een bierviltje met een paar telefoonnum- mers op uit een zak van zijn verfomfaaide colbert en gaf het mij.

Terwijl ik mij van deze opdracht kweet, begaf Sybesma zich naar de toog. Op de toog stond een schaakbord met een stelling die de ober kennelijk bezighield en die nu ook Sybesma's aan-

dacht kreeg. De ober kon zich die stelling later nog precies herinneren en schreef er een stukje over in het clubblad van zijn schaakclub. Aan dat stukje is het hierbij afgedrukte schaakdiagram ontleend.

‘Griet van ’t Strand, van Omroep Friesland, komt eraan en Asing Boshut van *De Friese Koerier* was al onderweg hiernaartoe, zei de vrouw van de redactie die ik aan de lijn kreeg,’ kon ik Sybesma melden. ‘Asing vermoedde zeker al dat u hier zat.’

‘Mooi zo,’ zei hij tegen me.

En tegen de ober: ‘F4-f5, zou ik zeggen, om de kracht van de pionnenopstelling ten volle te benutten.’

Het kostte Sybesma moeite om zich los te maken van het schaakbord. Nog voor we weer aan onze tafel zaten beende Asing Boshut naar binnen.

‘Dag Sybesma. Mooie woorden hoor, ze staan stuk voor stuk in de ochtendeditie dankzij een amateurjournalist die ze opnam en aan ons doorbelde, trouwens, want onze eigen verslaggever is nog zoek. Hoe gaat u dat aanpakken morgen, met die constituerende vergadering in het Solonhuis? Die aankondiging was voor iedereen een verrassing. In het provinciehuis wordt nu in zowat alle kamers vergaderd, in allemaal afzonderlijke clubjes: de burgemeesters, wethouders, de Statenleden en gedeputeerden in afzonderlijke fracties, hoge ambtenaren; zelfs het waterschapsbestuur is in conclaaf. Maar alles achter gesloten deuren. De Chinees aan de Voorstreek heeft een topavond, zowat al die ver-

gaderingen hebben eten besteld. Dat gaat nog lang duren, denk ik.'

'Ze vergaderen maar een flink eind weg,' zei Sybesma, 'des te suffer en makker zijn ze morgen. Heb je nog meer ruimte in de ochtendeditie?'

Asing knikte en trok een schootcomputertje uit zijn tas.

'Als ik het persklaar kan versturen voor pakweg middernacht, kan het mee.'

Griet van 't Strand kwam binnen, hijgend en met een blos op de wangen.

'Goeiendag, Sybesma, ik was al een uur naar u op zoek, toen gelukkig dat telefoontje kwam. Ik dacht: Sybesma zal wel in De Kalkoen zitten, aan zijn vaste tafel. Maar nee. Hoe is het met u? Mooie toespraak, hoor. Ik heb alles kunnen opnemen, morgenochtend zenden we 'm uit op de radio, elk uur en helemaal, na elke uitzending van *Vandaag*.'

'Mooi,' zei Sybesma en trok een paar dichtbeschreven velle-tjes papier uit zijn binnenzak. Ik probeerde een glimp op te van-gen van de tekst, maar die bleek geschreven in Griekse letters. Ook Asing wierp er een blik op en ik zag aan zijn frons dat ook hij, net als ik, geen Grieks in zijn vakkenpakket van de middelbare school had gehad. Sybesma wierp een boze blik op het op-nameapparaat dat Griet op tafel wilde zetten.

'Nee, hier maak je zelf maar een verslag van, ik wil niet met mijn jeneverstem op de radio. Luister.'

Gedwee stopte Griet het apparaat weer in haar tas en pakte een blocnote.

'Morgen wordt, zoals ik heb aangekondigd, in het Solonhuis een eerste begin gemaakt met het leggen van de constitutionele fundamenteën onder de nieuwe Vrije Friese Republiek. Die repu-bliek zal een staat zijn van, voor en door de Friezen, want anders verdient die staat het niet te worden geschapen. En dus zullen alle Friezen zich ook over die constitutie, je mag ook grondwet zeggen hoor, moeten uitspreken. In een volksstemming. Maar

eerst hebben we te maken met de kwestie wie morgen en daarna tot die vergadering wordt toegelaten en mag meepraten en meestemmen over het ontwerp van dat constitutionele fundament.’

‘Daar moeten dan verkiezingen voor worden georganiseerd,’ onderbrak Asing hem. ‘Is dat wat u morgen gaat voorstellen?’

Sybesma vertrok zijn lippen in een glimlach, maar zijn ogen lachten niet. Hij schonk zichzelf een oude jenever in uit de fles die nog steeds op tafel stond en riep de ober.

‘U hebt inderdaad gelijk, Sybesma. Na f4-f5 staat zwart beduidend slechter en lijkt het me een gelopen koers voor wit. Het blijft een pionnenspel, nietwaar? Bier voor de heren en mevrouw een witte wijn? Onze wijn zal nooit een krans krijgen, ik waarshuw alleen maar, hoor. Toch doen? Zelf weten, mevrouw.’

‘Nee, geen verkiezingen,’ zei Sybesma op dwingende toon. ‘Verkiezingen leiden uit hun aard tot de vorming van een politieke aristocratie. Dat heb ik niet bedacht, dat wisten de oude Grieken al en dat wisten dankzij de Grieken ook de Romeinen en ook Montesquieu en zelfs de Framers, de mannen die de Amerikaanse grondwet hebben ontworpen. Verkiezingen leiden tot de vorming van politieke elites en als je niet uitkijkt tot oligarchie. Dat hoef je niet allemaal in de krant te zetten, hoor, of uit te zenden. Wat je wel moet vertellen is dat de Vrije Friese Republiek een echte democratie moet zijn. Een democratie waaraan alle Friese burgers moeten kunnen deelnemen, op voet van gelijkheid en in vrijheid, dat wil zeggen dat hun deelname moet berusten op een vrije keuze daartoe. En dat moet al beginnen bij de samenstelling van de constituerende vergadering.’

De borrel die Sybesma zichzelf had ingeschonken behoefde geen decapitatie. Hij hief zijn glas, terwijl de ober het bier en de wijn serveerde, en sprak het verlossende woord: ‘Loting.’

Ik geloof niet dat een van ons direct begreep wat hij bedoelde.

‘Loting. Loten. Alle politiek-bestuurlijke organen van de Vrije Friese Republiek worden samengesteld door middel van een loting waarvoor elke Friese staatsburger zich kan aanmelden.

Door de zittingsduur te beperken tot, zeg een jaar en het wettelijk onmogelijk te maken twee aaneensluitende jaren zitting te hebben in een en hetzelfde orgaan en door bovendien die organen flink groot te maken, zorgen we ervoor dat bijna iedere Friese burger die daar trek in heeft, ooit een periode deel uitmaakt van het politieke bestuur.'

Griet verslikte zich bijna in haar wijn.

'Maar dan kan zelfs elke onbenul en elke dorpsidoot een plek veroveren in die bestuurlijke organen en bestuurder worden,' wierp ze tegen. Haar mond was vertrokken door de gallige afdrank van de witte wijn.

'Inderdaad,' zei Sybesma lachend, 'net zoals bij verkiezingen en bij benoemingen. Hoe vaak worden er geen idioten gekozen? En wie zegt dat juist daarom veel openbare functies via benoemingen moeten worden bemenst, praat toch ook nonsens? Hebben jullie niet net als ik de indruk dat in Nederland en menig ander land onbenulligheid en incompetentie de belangrijkste voorwaarden lijken te zijn voor een benoeming in een openbare functie? Ik zag Sytze Handwerker vanavond in de Statenzaal zitten. Ooit Tweede Kamerlid, later burgemeester en schaakpromotor. Vraag hem – Sybesma wees naar de ober – wat hij van zijn bestuurlijke capaciteiten denkt in die laatste hoedanigheid. Ik ben wel de laatste die een man mag nadragen dat zijn geest door spiritualiën wordt aangedreven, maar terzake kundig genoeg om vast te kunnen stellen dat 's mans treurige bijdrage aan het landsbestuur niet in een legger van de staatsarchieven thuishoort, maar hooguit op sterk water in een weckpot bijgezet in een rariteitenkabinet. Elke dorpsidoot had dat ook gekund. Zo niet beter, dan toch vast wel leuker. En ben je Loeki van Baaren vergeten? Burgemeester van een provinciale hoofdstad, die haar bestuurlijke inzichten putte uit aardstralen? Inderdaad, loting kan betekenen dat ook onbenullen en idioten soms doordringen tot het bestuur. Maar daarin verschilt loting niet van verkiezingen of benoe-

mingen. Laat ik het zo zeggen, als dat al een bezwaar is, dan geldt dat bezwaar net zo goed voor verkiezingen en benoemingen. Voor verkiezingen geldt dat we dat bezwaar maar liever niet zien, want feitelijk impliceert het natuurlijk dat veel kiezers zulke onbenullen en idioten zijn, dat ze even idiote onbenullen in de volksvertegenwoordigende instituties kiezen. Wat niet wegneemt dat aan dat bezwaar tegemoet moet worden gekomen. Dat kan en zal ook gebeuren, bijvoorbeeld door de omvang van de wetgevende en bestuurlijke lichamen flink groot te maken, maar dat ga ik nu niet uitleggen. Voor dergelijke details is het nog te vroeg. Nu gaat het om de dag van morgen.'

Begreep ik het? Begrepen Asing en Griet het? Later vast wel, maar toen? Ik twijfel eraan. Hoe dan ook, Asing had met een deadline te maken en begreep in elk geval wel dat hij voor middernacht met een persklare tekst moest komen.

'Sybesma, wat moet ik over die constituerende vergadering in de krant zetten? Dat al die burgemeesters, gedeputeerden, Statenleden en wie op dit moment nog meer in het provinciehuis zitten te bedenken hoe ze de touwtjes in handen kunnen houden, morgen maar beter uit de buurt van het Solonhuis kunnen blijven? Dat Sybesma een loterij organiseert?'

'Heb jij Laurens ten Cate nog meegemaakt? Nee? Jammer. Die had zijn artikel nu al klaar gehad. Maar daar zal ik je niet mee plagen. Ik heb iets geschreven wat als persbericht kan dienen. Het staat jullie natuurlijk vrij mijn woorden te redigeren, mits de strekking onverdond overeind blijft.'

Sybesma trok uit een andere zak van zijn colbert dan die waaruit de papieren met Griekse letters tevoorschijn waren gekomen een slordig gevouwen velletje papier vol vetvlekken, leegde zijn kelk jenever en begon langzaam voor te lezen in een sonoor Fries, in een toonzetting die ik nog niet van hem had gehoord.

'Aan de Friese burgers!

Friesland is verlost van de Haagse minachting, willekeur en onkunde. Friesland en de Friezen zijn zelfstandig. Gisteren is de Vrije Friese Republiek uitgeroepen. Dat zal een democratische republiek zijn van, voor en door Friese burgers.

Die republiek moet van de grond af worden opgebouwd. Door alle Friezen. Vrijheid, gelijkheid en Friese broederschap zijn daarvoor de bouwstenen. Geen enkele Fries zal worden buitengesloten van de bouw. Die bouw moet beginnen met het maken van een grondwet, te weten een wet die de rechten en plichten van de Friese burgers vastlegt en die bepaalt hoe de Vrije Friese Republiek wordt bestuurd.

Een voorstel voor zo'n grondwet zal worden opgesteld door een Grondwetgevende Vergadering. Die komt vandaag voor het eerst bijeen in het Solonhuis in de Friese hoofdstad. De vergadering zal honderd leden tellen. Elke oprechte Fries komt het recht toe daaraan deel te nemen. Maar er zijn honderdduizenden oprechte Friezen. Daarom zal worden geloot, om iedere Fries die wenst daaraan deel te nemen een gelijke kans te geven zitting te nemen in de Grondwetgevende Vergadering.

De loting voor de eerste zitting begint om twaalf uur, onder de dan bij het Solonhuis verzamelde aanwezigen. Om aan de loting te kunnen deelnemen volstaat het te kunnen aantonen dat men een volwassen Friese ingezetene is. Tijdens de eerste zitting van de vergadering wordt bepaald hoe de loting voor latere zittingen wordt georganiseerd. De eerste zitting zal worden ingeleid onder voorzitterschap van Sybe Sybesma. Daarna zal de zitting, evenals de daaropvolgende zittingen, worden geleid door een voorzitter, geloot uit de in vergadering bijeengekomen leden.

Zodra de Grondwetgevende Vergadering het eens is geworden over een ontwerp voor de Grondwet van de Vrije Friese Republiek, wordt de Grondwetgevende Vergadering ontbonden en zal het ontwerp als grondwetsvoorstel in een Friese volksstemming ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Friese burgers.

Leve de Vrije Friese Republiek!

Ons zwijgen werd doorbroken door de ober: ‘Daar moet op gedronken worden. Allemaal nog een keer hetzelfde?’

‘Nee, dank je,’ zeiden Asing en Griet in koor. Ze borgen hun notitieboekjes, waarop ze Sybesma’s tekst in steno hadden neergekrast, op en haastten zich de gelagkamer uit, op weg naar hun redacties.

‘Dan ga ik nu maar eens naar bed,’ zei Sybesma. ‘Welterusten en tot morgen. Ik verwacht je hier morgenochtend om halftien.’